

Kur'an-ı Kerim'de Ara Cümle Olgusu ve Tefsire Etkisi

ID Fatih Tiyek* ID Hilal Reyhanlıoğlu**

Atıf/©: Tiyek, Fatih, Reyhanlıoğlu, Hilal, Kur'an-ı Kerim'de Ara Cümle Olgusu ve Tefsire Etkisi, Artuklu Akademi, 2022/9 (1), 161-177.

Öz: Kur'an-ı Kerim, tarihin belirli bir kesitinde, indiği dönemin şartlarıyla nazil olmuş bir kitaptır. Onun yerel motifler taşıması mesajlarının evrensel olmasına engel değildir. Bilakis yaşanmış olaylar ve durumlardan beslenmesi onun mesajlarını evrensel boyuta taşıyan unsurlardan biri olmuştur. Bu sayede iletmek istediği mesajların muhatap tarafından anlaşılması ve benimsenmesi çok daha olanaklı hale gelmiştir. Bu bağlamda nüzul döneminde bambaşka şartlarda gelen ayetler, Mushaf düzeninde bir araya geldiğinde farklı yorumlara açık hale gelmiştir. Örneğin belirli bir konudan bahsedilen bir pasaj sırasında bağlamsal unsurlar dahilinde ya da bağlamından tamamen ayrı başka bir konuya değinilebilmektedir. Ara cümle olarak nitelendirdiğimiz bu tür ayetlerin algılanması ve bu algıya binaen yorumlanması hususunda müfessirlerimiz arasında bazı görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede çalışmamızın konusunu Kur'an'da ara cümle unsuru, bu ara cümlelerin müfessirler tarafından algılanma şekilleri ve bu algılamının manaya tesiri oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'an-ı Kerim, Anlam, Yorumlama, Müfessir, Ara cümle

Parenthetical Sentence Units in the Qur'an and their Effect on Tafsir

Citation/©: Tiyek, Fatih, Reyhanlıoğlu, Hilal, Parenthetical Sentence Units in the Qur'an and their Effect on Tafsir, Artuklu Akademi, 2022/9 (1), 161-177.

Abstract: The Qur'an is a Scripture that was revealed in a certain epoch of the history, intertwined with the conditions of the period in which it was revealed. The fact that it has local motifs does not prevent its messages from being universal. On the contrary, that it was supported with lived events and situations has been one of the elements carrying its messages to the universal dimension. Thus, it has become much more possible for the messages it wants to convey to be understood and accepted by the addressee. In this context, the verses that came under different conditions during the revelation period became open to different interpretations when they came together in the corpus order. For example, in a passage that mentions a particular subject, another subject can be mentioned within the contextual elements or completely separate from the context. Diverse arguments has been risen by commentators of the Qur'an regarding the perception of such verses, which we describe as parenthetical sentences, and their interpretation based on this perception. In this context, the subject of our study is the parenthetical sentence element in the Qur'an, the way these parenthetical sentences are perceived by the commentators and the effect of this perception on the meaning.

Keywords: Tafsir, The Qur'an, Sense, Interpretation, Exegete, Parenthetical Sentence

Giriş

Gerek yazılı anlatımlarda gerekse sözlü anlatımlarda ihtiyaca binaen anlatılan husus ile doğrudan alakalı olmayan, tali anlamda irtibatlar kurulabilecek ifadeler kullanılabilir. Arap dilinde "mu'tariza cümlesi"¹ içerisinde değerlendirilen ve *istidrâdî*² olarak gelen bu ifadeler "ara cümle" şeklinde isimlendirilir. Ancak burada, Türkçede tanımlanan ara cümleden ziyade Kur'an ayetlerinde rastladığımız ve bir konu anlatıldığı sırada anlatılan hususa ara verildiğini, bir ya da birkaç cümle ile başka bir hususa geçildiğini kastettiğimizi öncelikle belirtmek gerekir. Zira Türkçede ara cümle kullanımı izahını yapacağımız kullanımdan çok daha

* Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı, fatihtiyek@ksu.edu.tr.

** Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, hilalreyhan@gmail.com

¹ Mu'tariza cümle tanımları için bk. İmam Bedruddin Ebî Abdullah Muhammed b. Abdillâh ez-Zerkeşi, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kurân*, thk. Mustafa Abdulkadir Atta (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2018), 522; Celaleddin Abdîrahman es-Suyûti, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*, thk. Mustafa Dîb el-Buğa (Dimeşk: Dârü'l-Mustafa, 2008/1429), 2/872; İbn Hişâm, Cemâluddîn, *Kava'idü'l-i'râb* (İstanbul: Dersaadet, ts.), 27; Muhsin Demirci, *Tefsir Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: İfav Yayınları, 2018), 146; Halil Aldemir, "Mu'tariza Cümle ve Kur'an'da Yer Alış Nedenleri", *Ekev Akademi Dergisi*, 16/51 (Bahar 2012), 338.

² Farklı şekillerde tarif edilen *istidrâdî*, "Bir konuyu herhangi bir alakadan dolayı yeri dışında ele almak." olarak tanımlayabiliriz (Demirci, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, 133; Aldemir, "Mu'tariza Cümle ve Kur'an'da Yer Alış Nedenleri", 338.

farklıdır. Türkçede ara cümleler bulunduğu cümlenin içerisinde virgül ya da kesme işaretleri ile gelerek cümlede verilen manayı destekler nitelikte kullanılmaktadır.³ Oysa çalışmamızın konusu olarak açıklayacağımız ve ara cümle olarak isimlendirdiğimiz cümleler, Kur'ân'da belirli bir konunun, bütünlük içerisinde sunulduğu sırada, o konu ile alakalı olmadığı halde araya yerleştirilmiş şekilde bulunabilmektedir. Kur'ân'ın bazı sûrelerinde veya pasajlarında, bu üslûbun kullanılması ve bu durumun Kur'ân anlatımında yer alabileceğinin bilinmesi sürece katkı sağlayan birçok Kur'ânî özellik gibi anlama ve yorumlama açısından önemli bir farkındalık oluşturacaktır. Bu farkındalık ile de bir ayetin öncesi ve sonrasındaki ayetlerle irtibatı daha gerçekçi bir şekilde kurulacaktır. Olmayan irtibatın var gibi, olan irtibatın ise yokmuş gibi algılanmasının önüne geçilecektir.

1.Kur'ân'da Ara Cümlelerin Bulunma Sebebi

Her metin belirli bir mesaj verme amacıyla varlık sahasında yerini almaktadır. Bu anlamda Kur'ân da başta ilk muhatap toplumu daha sonra da kıyamete kadar onu dikkate alan ve gözeten bütün toplumlari kendi ilkeleri ile şekillendirmek, mesajlarının kabul görmesini sağlamak için anladıkları dilde ve anlayacakları şekilde onlara hitap etmiştir. Yani Kur'ân-ı Kerim, tam olarak anlaşılabilmesi için insana insanın anlayabileceği vasıflarda ve üslûpta gönderilmiştir.⁴ Onda var olan yemin ifadelerinin, tekrarların, te'kid ifadelerinin, konular arası hızlı geçişlerin geri planında bu amaç bulunmaktadır. Bu üslûp özelliklerinden dolayı Kur'ân'ı diğer metinlerden farklı kriterlerde değerlendirmek gerekmektedir. Zira onun kendine has üslûp özellikleri birçok yazılı metin için aranan ve olmadığına da bir eksiklik olarak kabul edilen giriş, gelişme ve sonuç sistematığının bazı durumlarda aranmaması gerektiğini de göstermektedir.

Dikkat çekilmesi gereken bir diğer üslûp özelliği de sözlü anlatımdır. Allah'ın insanla irtibat kurma şeklini de ifade eden sözlü anlatım, bizim için Allah'tan ilahi mesajları almada somut göstergelere dayanan yegâne kanaldır.⁵ Allah'ın insana beşer dilini kullanarak, beşerin anlayabileceği tarzda mesaj göndermesi ve insanın bu mesaja muhatap oluş sürecini,⁶ tarihi olguyu esas alarak iki aşamada ele alabiliriz. Birinci aşama, insanların mesaja "söz" olarak muhatap olduğu ve iletişimde aktif olarak rol oynadığı Peygamber dönemidir. Bu dönemde "söylenen söz" yani Kur'ân ayetleri bir zaman diliminde, evvelimirden bir ilk muhataba söylenir. İlk muhatap söylenen şeyin aynı zamanda söylenme sebebi de olduğundan, söylenen şey, herkesten önce ona anlamlıdır. Dolayısıyla bir Kur'ân ayetinin anlamı, onun ilk muhatabı için varid olan anlamıdır.⁷ İnsanın Kur'ân mesajına muhatap oluş sürecindeki ikinci aşama ise artık "söz"ün bittiği ve bitmiş bir metin karşısında iletişimde pasif halde kalmış bir insana ait dönemdir.⁸ Bu iki farklı döneme ait insanın, Kur'ân'ı anlama ve algılama biçimleri de Kur'ân'la olan iletişimlerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Zira çalışmamızın temelini oluşturan ve Kur'ân'da hâkim olan sözlü anlatımın bir gereği olarak, kendi içinde bir bütünlük arz etmesine rağmen, zaman zaman bu bütünlüğün arasında etrafındaki konu bütünlüğünden bağımsız cümlelerle muhatabına seslendiği durumlar olarak nitelediğimiz ara cümleler, insanın iletişimde aktif ya da pasif role sahip olmasına göre farklı yorumlanmaktadır. Nitekim nüzul dönemi muhatabı, bu cümlelerin niçin söylendiğini bilebildiğinden, hem bu üslubu bir kusur olarak görmemiş hem de bu tür ifadelerin hangi maksatla kullanıldığını sorgulamamıştır.

Dönemin koşullarına vâkıf olan insanlar için sorun teşkil etmeyen mevcut durum, zamanın ve şartların değişmesi ile nüzul koşullarına vukûfiyetin azalması neticesinde sonraki muhataplar için bir problem haline gelmiştir. Zira ara cümle olarak değerlendirdiğimiz bu nev'i cümleleri farklı tarzlarda algılayan müfessirler söz konusu ayetleri, algılama şekillerine göre değerlendirmişlerdir. Ayetleri algılamadaki çeşitlilik ise, aynı ayet için farklı yorumların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

³ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992), 12.

⁴ ez-Zuhruf 43/3.

⁵ İzutsu Toshihiko, *Kur'an'da Allah-İnsan İslam Düşüncesinde İslah*, çev. Süleyman Ateş (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, ts.), 175-181.

⁶ Fatih Tiyek, *Kur'an'ın Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2018), 42-45.

⁷ Düccane Cündioğlu, *Kur'an'ı Anlamanın Anlamı* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2011), 63.

⁸ Zekeriyâ Pak, *Allah-İnsan İletişimi* (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2005), 49.

2.Kur'ân'da Ara Cümle Olgusunun Algılanma Şekilleri

Kur'ân'da ara cümle niteliğinde gelen ayetlerin yorumlanması, söz konusu ayetin Kur'ân sûreleri içerisinde bulunduğu konum açısından değerlendirilme tarzı ile yakından alakalıdır. Bu durumda ara cümle olarak nitelenebilecek ayetleri değerlendirmede ayetler arası uyum dikkat edilmesi gereken hususlardan biridir. Esasen ayetler arası uyumla alakalı iki temel görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi hem sûrelerin hem de ayetlerin Mushaf'taki sıralamasının *tevkifi* olduğundan hareketle anlamlı bir ilişkiyle birbirine bağlı olduğu düşüncesidir.⁹ Bu sebeple bazı müfessirler, sûreler ve ayetler arasında müteselsil bir anlam ilişkisi olduğunu kabul etmişlerdir.¹⁰ Bu tür kabullere göre, Kur'ân'da sûrelerin çoğunda kıssalar, kıssalarda ayetler, ayetlerde kelimeler, kelimelerde harfler ve bütün bunlar arasında açık veya gizli, lafzî veya manevî birçok cihetten tam bir münasebet bulunmaktadır.¹¹ Müstakil her bir ayet de diğer ayetlerle bir şekilde irtibatlıdır. Her bir ayetin mutlaka diğerine bakan bir yönü bulunmaktadır.¹² Şayet ayetler arasında irtibat bulunmaz, her biri birbirinden farklı, müstakil birer cümle olursa, bu iki cümle arasında, birini diğerine bağlayacak irtibat aranmaktadır.¹³ Hatta ayetler arasındaki irtibatın kesinliğini ifade etmek için, onlardan her hangi birinin yerinden oynatılmasının mümkün olmayacağı söylenmektedir.¹⁴ Bu hususa önem verenlerin başında gelen Râzî (ö.606/1209) de, tefsirinde: "Kur'ân'ın inceliklerinin ekserisi, ayetlerdeki tertiplere ve bağlantılara tevdi edilmiştir."¹⁵ diyerek meselenin kendi açısından ehemmiyetine ve algılanış biçimine dikkat çekmiştir.

Ayetler arası irtibatla alakalı ikinci temel görüş ise aslında ayetlerin, mutlak manada birbiri ile irtibatlı olduğunu savunan birinci görüş taraftarlarına karşı ortaya çıkmış bir görüştür denilebilir. Bu ikinci görüşe göre, Kur'ân'ın nüzul tertibi ve Mushaf tertibi birbirinden farklıdır. Zira Kur'ân, yirmi üç yıllık bir zaman diliminde muhatap olduğu insanların farklı ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli durum ve olaylar bağlamında sözlü olarak inmiştir. Mevcut Mushaf tertibi ise Kur'ân'ın nüzul sürecinin tamamlanmasından sonra gerçekleşmiştir. Dolayısıyla ayetler arası münasebete dair kabul, Kur'ânın nüzul sürecini göz ardı edip, nüzulünden sonra gerçekleşen kitap halini esas alma yanlışının bir sonucudur.¹⁶ Bu görüşü savunanların temsilcisi olarak zikredebileceğimiz İzzeddin b. Abdisselâm (ö.660/1262) şöyle demektedir:

"Kur'ân cümlelerinin güzel bir şekilde birbirine bağlanması için, cümlenin başı ile sonu arasındaki bağın aynı şekilde olma şartı aranır. Şayet bu bağ, çeşitli sebeplerle kurulamıyorsa, o cümlede bir münasebet sağlanamaz. Bu münasebeti sağlamaya çalışan kimse gücünü aşarak kendini zorladığından, zayıf bir münasebet kurmuş olur. Bu durum, sözün en güzelinde şöyle dursun, güzelinde dahi kurulması zayıf olan bir münasebet olur. Kur'ân-ı Kerim, yirmi küsur senede, muhtelif sebeplere dayanan, muhtelif hükümlerle nâzil olmuştur. Kur'ân'ın bu şekilde nâzil olması, ayetlerin birbirine irtibatını mümkün kılmamaktadır."¹⁷

Ayetler arası münasebete dair zikrettiğimiz her iki yaklaşımın da temelinde Kur'ân'ın nüzûlu ve kitap haline getirilme süreci vardır. Mutlak münasebet olduğunu düşünenlere göre, Ayetler farklı zamanlarda birbirinden bağımsız inse de mushaftaki konumu itibarıyla tesâdüfi değil tevkifidir.¹⁸ Bu yüzden her bir ayet bulunduğu konumda diğerleri ile münasebet halindedir. İkinci görüşü savunanlara göre ise Kur'ân'ın ayetlerinin peyder pey¹⁹ ve birbirinden bağımsız cereyan eden olaylara binaen inmesi, iddia edilen tarzda bir münasebetin varlığını ortadan kaldırmaktadır.

⁹ Musa Cârullah Bigiyev, *Kur'an ve Mushaf'lar Tarihi*, çev. Osman Aydın (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019), 21.

¹⁰ Zekeriya Pak, *Tefsir Usûlü* (Ankara: Bilimsel Araştırma Yayınları, 2020), 155.

¹¹ Musa Bilgiz, "Ayetler ve Sureler Arası Münasebet (Said Havva Örneği)" (Ankara: Araştırma Yayınları, 2006), 34.

¹² Fatih Tiyek, *Kur'an'ı Anlamada Bağlamın Rolü* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015), 105.

¹³ Sabri Demirci, "Kur'an Ayetleri ve Sureleri Arasındaki Tenâsüb (Fahrüddin Râzî'nin Tefsiru Mefâtihi'l-Gayb Örneği)", *Ekev Akademi Dergisi*, 19/62 (Bahar 2015), 154.

¹⁴ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012), 204.

¹⁵ Zerkeşi, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kurân*, 42.

¹⁶ Tiyek, *Kur'an'ı Anlamada Bağlamın Rolü*, 107.

¹⁷ Süyüti, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*, 2/977.

¹⁸ Zerkeşi, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kurân*, 41; Süyüti, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*, 1/189-190.

¹⁹ *el-İsrâ* 17/100.

İki görüş arasında tenâkuz olsa da, mezkûr görüşlerin kaynağını Kur'ân'dan aldıklarını, buna ilaveten kişisel özelliklerin tesirini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu durumda her iki görüşten birini mutlak doğru kabul ederek, Kur'ân'ın tamamı için uygulamaya çalışmak doğru bir yaklaşım tarzı olmayacaktır. Zira Kur'ân'ın bütün ayetleri birbiri ile mutlak manada irtibatlıdır ya da değildir ön yargısı ile ayetleri değerlendirmek, zorlama ve hatalı tespitlerle neticelenebilir. Bu yüzden Kur'ân ayetlerinin her birini bulunduğu konuma göre, eldeki verilerden yola çıkarak bağlamsal unsurlar dâhilinde ya da müstakil birer ara cümle niteliğinde değerlendirmek çok daha isabetli yorumlar yapabilmeyi mümkün kılacaktır. Bu durumun göz ardı edilmesiyle, ayetler arası münasebetin eksik şekilde değerlendirilmesine sebep olacağına dair görüşümüzü temellendirmede, meselenin somut örneklerle ele alınması büyük önem arz etmektedir.

3.Kur'ân'da Ara Cümle Örnekleri

Kur'ân'da ara cümle ile ne kastettiğimizi ve bunun müfessirler tarafından nasıl algılandığını ve değerlendirildiğini gösteren ilk örneğimiz Bakara Sûresi 2/115. âyettir:

وَاللَّهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَانَّهُ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Doğu da batı da Allah'ındır, nereye dönerseniz Allah'ın vechi oradadır. Doğrusu Allah her şeyi bilir.”²⁰

Bakara sûresi Medenî bir sûre olup pek çok konuyu içinde barındıran Kur'ân'ın en geniş konu çerçevesine sahip sûrelerinden biridir. İçerisinde insanın yaratılışından sosyal hayatını düzenleyen hususlara kadar pek çok mevzûya temas eden ayetler bulunmaktadır. Kur'ân'ın üslûbu gereği diğer sûrelerde olduğu gibi, bu sûredeki konular da pasajlar halinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak bazen bazı ayet ya da ayet grupları bulunduğu pasajdan farklı bir konuya temas edebilmektedir. Örneğini verdiğimiz 115. ayette de bu durumu görmekteyiz. Zira Yahudi ve Hristiyanlardan bahsedilen bir pasajın içerisinde Müslümanlara hitaben²¹ bu ayet bulunmaktadır. İçerisinde bulunduğu pasajdan farklı bir muhatap ve konuyla alakalı olmasının sonucunda da Bakara Sûresinde yer alan bu ayetin bulunduğu bağlam dahilinde değerlendirilmesi ya da bağlamından ayrı müstakil bir ara cümle niteliğinde değerlendirilmesi hususunda müfessirler arasında görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır.

Ayeti bulunduğu pasaj içerisinde pasajın bir parçası olarak gören müfessirler, ayetin verdiği mesajın pek çok âlim tarafından kabul görmüş olan kible yönü tayini²² ile ilgili olmadığını düşünürler. Böyle düşünen müfessirlere göre siyak ve sibak dahilinde bakıldığında, ayet Yahudi ve Hristiyanların bazı tutum ve davranışları ile alakalı ayetlerin arasında geçmektedir. Nitekim hemen öncesindeki ayette de Müslümanların mescitlerden men edilme durumundan bahsedilmekte olup²³ bu men etme işlevini yapanların da yine Yahudi ve Hristiyanlar olduğu rivayetler yoluyla bilinmektedir.²⁴ Konuyla alakalı Cuveynî (ö.438/1047) de tefsirinde Ebû'l-Hasen (ö.348/959)'den naklettiğine göre 115. ayetin 114. ayetle irtibatlı olduğunu vurgulayarak iki ayet arasındaki münasebeti şöyle izah etmiştir: Beyti Makdîs'in önceki ayette tahribi zikredildiği için 115. ayetin manası; “Bu tahrip, sizi ona yönelmekten alıkoymasın. Çünkü doğu da batı da Allah'ındır.” şeklindedir.²⁵ Bu bağlamda Bakara 115. ayet 114. ayetle birlikte

²⁰ el-Bakara 2/115.

²¹ İmam Ebi Cäfer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Muhammed Şakir (Beyrüt: Dâru'l-Âlem, 2002/1423), 1/659.

²² Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, 1/659; Ebû'l-Leys Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhim es-Semerkandî, *Tefsiru's-Semerkandî el-müsemmâ bahru'l-ulûm*, thk. Şeyh Ali Muhammed vd. (Beyrüt: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1413/1993), 1/151; Ebi'l Hasan Ali b. Muhammed b. Habib el-Mâverdi el-Basrî, *Tefsiru Mâverdi*, thk. Seyyid İbn Abdulmaksûd b. Abdurrahman (Beyrüt: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye), 1/174; Ebu'l Ferec Cemâlüddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed el-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr fi İlmi't-tefsîr*, thk. Abdürrezzak el-Mehdi (Beyrüt: Dâru'l-Kitâbü'l-Arabî, 1422), 1/103; Fahrüddin er-Râzî, *Mejâtilhu'l-Gayb*, thk. Seydi İmran (Kahire: Dâru'l-Hadis, 2012/1433), 2/302; Ebi Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî el-Kurtubî, *el-Câmi' li âhkâmi'l-Kur'an*, thk. Ahmed el-Berdûnî ve İbrâhim İtfiyişi (Beyrüt: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2010), 1-2/55; Celâleddin Abdurrahman es-Süyûtî, *ed-Dürri'l-Mensûr*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türki (Beyrüt: Dâru'l-Fikr, ts.) 1/265; Hayrettin Karaman vd, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012), 1/194.

²³ “Allah'ın mescitlerinde O'nun isminin anılmasını yasak eden ve oraların harap olmasına çalışandan daha zalim kim olabilir?..” el-Bakara 2/114.

²⁴ Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, 1/654; Mâverdi, *Tefsiru Mâverdi*, 1/174; Râzî, *Mejâtilhu'l-Gayb*, 2/285; Kurtubî, *el-Câmi' li âhkâmi'l-Kur'an*, 1-2/53-54; Muhammed b. Muhammed b. Mustafa el-İmâdî el-Hanefî Ebüssüüd, *İrşâdü'l akli's-selîm ilâ mezâyidü'l kitâbi'l ker'im* (Beyrüt: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1999/1419), 1/185; Diyanet, *Kur'an Yolu*, 1/194.

²⁵ Süyûtî, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*, 2/985.

düşünüldüğünde ayetin verdiği mana “yönelişinizi nereye yaparsanız yapın şeklinde değil, mescitlerden menedilmiş olsanız da fark etmez yönelişinizi nereden yaparsanız yapın Allah'ın vechi oradadır.” olarak düşünülebilir.²⁶ Yani ayeti bağlamı ile birlikte değerlendirenlere göre ortaya çıkan mana, muhatabının nereye yöneldiği ile ilgili değil nereden yöneldiği ile ilgilidir.

Ayeti, bir ara cümle niteliğinde siyak ve sibaktan bağımsız değerlendiren müfessirler ise, İbn Abbas'tan (ö.68/687-688) naklettikleri çeşitli rivayetlere dayanarak izah etmeye çalışmışlardır. Bu rivayetlerden kimine göre ayet, Rasulullah'ın kible için Kudüs tarafından Mekke'ye yönelmesi ile Yahudilerin O'nu ayıplaması üzerine nazil olmuştur.²⁷ Bir diğer rivayet de Rasulullah'ın bir gece ashabı ile namaz kılmak istediğinde ashabın kibleyi tayin edememesi ve farklı yönlere doğru namaz kılmaları üzerine nazil olduğu üzerinedir.²⁸ Ayetin nüzul sebebi ile ilgili rivayetler farklılık arz etse de ayetin kible yönü tayini ile ilgili olduğu görüşü ortaktır. Bu durumda ayet; “Doğu da batı da Allah'ındır. Onun için nereye dönersen Allah'ın yüzü (kiblesi) oradadır.”²⁹ anlamına gelmektedir.

Ayetin bir ara cümle ya da bulunduğu bağlamla birlikte değerlendirilme tercihi görüldüğü üzere ayetten çıkarılan anlam üzerinde değişikliğe sebep olmaktadır. Ayeti ara cümle niteliğinde algılayanlara göre ayetten çıkarılan mana “nereye dönerseniz dönün Allah'ın yüzü yani kiblesi oradadır.” şeklindedir. Ayeti bağlamından koparmayanlara göre ise ayet, “yönelişinizi nereden yaparsanız yapın fark etmez Allah'ın vechi yani kiblesi oradadır.” biçiminde yorumlanmaktadır.

Kur'an'ın ara cümle üslubuna uygun, bir ayeti ara cümle olarak kabul edip etmemeye göre sonucun nasıl değiştiğine dikkat çekici bir diğer örnek ise Bakara Sûresi'ndeki şu iki ayettir:

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ

“Namazlara özellikle orta namaza dikkat edin...”³⁰

فَإِنْ جُفَّتُمْ فَرَجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَدُّوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

“Eğer bir şeyden korkarsanız yaya olarak veya binek üzerinde kılabilirsiniz. Korkunuz geçince

Allah'ı daha önce size öğrettiği gibi anın.”³¹

İlk örnekte olduğu gibi bu örnekte de sûrede belirli bir konu çerçevesinde şekillenen pasajın içerisinde temas edilen ve farklı bir konudan bahsedilen bir ayet gurubu ile karşılaşmaktadır. Zira Bakara Sûresi'nde yer alan ve namaza vurgu yapan 238 ve 239. ayetler, boşanma ile alakalı mevzuların izahı arasında yer almaktadır. Boşanma ile ilgili hususlara yer verilen öncesindeki ve sonrasındaki ayetlerin içerisinde bu ayetler geçmektedir.

Bu ayetleri öncesinde ve sonrasında anlatılan konunun bir parçası olarak gören müfessirlere göre böyle bir anlatım onun üslubundan kaynaklanmaktadır.³² Bu müfessirlere göre evlenme ve boşanma gibi konuları açıklarken arada, normal ve olağan dışı hallerde namazın nasıl kılınacağı konusuna yer verilmesini, bir önceki ayette³³ tavsiye edilen bağışlama, takvâ, karşılıklı lütufkârlık gibi faziletlere erebilmek için gereken manevi eğitimin en önemli aracının namaz olmasına işaret edilmesi olarak değerlendirmektedirler.³⁴ Yani ayetler arası irtibata dikkat çeken bu müfessirler, ayette verilen mesajı, önceki ayetteki bağışlanma ve bu ayetteki namaz arasında bir sebep sonuç ilişkisi kurarak, namazlara dikkat edildiği takdirde bağışlanmaya mazhar olunacağı şeklinde yorumlamışlardır. Yine bu irtibata önem veren müfessirlerden Râzî, mezkûr ayetleri, öncesinde zikredilen nikah, boşanma gibi dünyevi hususların peşine Kur'an'ın üslubuna

²⁶ Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vîli âyi'l-Kur'an*, 1/662; Ebî Kâsım Cârullah Mahmud b. Ömer b. Muhammed Zemahşerî, *el-Keşşaf an hakâiki'l ekvâl fi vechi't-te'vîl* (Beyrût: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003), 1/180; Ebussuûd, *İrşâd-ü aklî's-selîm*, 1/186; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dîni Kur'an Dili* (İstanbul: Eser Kitabevi, ts.), 1/477.

²⁷ Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vîli âyi'l-Kur'an*, 1/659; Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 2/303; Süyûtî, ed-Dürri'l-Mensûr, 1/265; Diyanet, *Kur'an Yolu*, 1/194.

²⁸ bk. Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vîli âyi'l-Kur'an*, 1/659-660; Semerkandî, *Tefsiru's-Semerkandî*, 1/151-152; İbnü'l-Cevzî, *Zâdû'l-mesîr*, 1/103; Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 2/303; Kurtubî, *el-Câmi' li âhkâmi'l-Kur'an*, 1-2/55.

²⁹ Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 2/302.

³⁰ el-Bakara 2/238.

³¹ el-Bakara 2/239.

³² Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 3/373; Diyanet, *Kur'an Yolu*, 1/376.

³³ “Eğer siz onları, kendilerine temas etmeden önce boşar, (fakat daha önceden) onlara bir mehir tayin etmiş bulunursanız, bu durumda, tayin ettiğinizin yarısı onlarındır. Meğer ki kendileri vazgeçmiş olsunlar yahut nikah bağı elinde bulunan kimse bağış yapmış olsun. Bağışlanmaz takvaya daha yakındır. Aranızda birbirinize iyilik etmeyi unutmayın. Şüphesiz Allah ne yaparsanız hakkıyla görür.” el-Bakara 2/237.

³⁴ Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 3/373; Diyanet, *Kur'an Yolu*, 1/376.

bağlı, ahiret mevzusu olması açısından namazın eklendiğine dikkat çekmektedir.³⁵ Ebüssuûd Efendi (ö.982/1574) de bu irtibattan yola çıkarak boşanma mevzusu bitmeden namaz konusuna geçiş yapılmasını şu şekilde izah eder:

“İnsanların ne çocukları ne de nefisleriyle olan meşguliyetleri, onları namazları itina ile kılmaya ve sürekli korumaya engel olmamalıdır. Nitekim korku zamanlarında bile namazın farz olması³⁶ bu hakikati apaçık ifade eder. İşte bu gerçeği bildirmek içindir ki, eşler ve çocuklarla ilgili ve hepsi de birbiri ile bağlantılı şer’i hükümler arasında namazların itina ile kılınması emredilmiştir.”³⁷

Bu bağlamda Ebüssuûd Efendi de tıpkı Râzî gibi bu ayetin öncesinde zikredilen hususlarla bağlantısına dikkat çekmiştir ancak bağlantı noktası olarak bambaşka bir nüansı zikretmiştir. Zira Ebüssuûd Efendi namazın ehemmiyetine temas ederek dünyadaki hiçbir koşul ve gerekçenin namaz ibadetine engel olmaması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Söz konusu ayeti bulunduğu konum itibarıyla bağlamı içerisinde değerlendiren müfessirlerimizin aksine, bir kısım müfessirler ise boşanma hususu arasında bu ayetlerle geçen namazlara dikkat edilmesi çağrısını, öncesi ve sonrası ile irtibatsız müstakil bir konu olarak değerlendirmişlerdir. Bu durumda ayetin verdiği manayı sadece namazların vakitlerine, rükûnlarına ve şartlarına titizlikle uyararak devam edilmesi ve bu namazlar arasında fazilet ve derece bakımından daha üstün olan orta namaza dikkat edilmesi gerektiğinin hatırlatılması olarak yorumlamışlardır.³⁸

Ayetle alakalı yapılan yorumlardan anlaşıldığı üzere ayetin müstakil bir ara cümle niteliğinde değerlendirilmesi ya da bulunduğu konuma bağlı önceki ayetlerle irtibatlı olduğu düşüncesiyle yorumlanmasına bağlı olarak ayetten çıkarılan mana değişmektedir. Nitekim ayeti ara cümle olarak algılayanlara göre ayette, sadece namaza ve namazın rükûnlarına uyulması hatırlatılmaktayken, öncesinde yer alan ayetlerle arasında mutlak manada bir irtibat olduğunu düşünenlere göre ise önceki ayette mevzu bahis edilen durumların gerçekleşme gerekçesi olarak burada namaza değinilmiştir.

Kur’ân’ın ara cümle üslubunun algılanma şekline göre ayetin verdiği mana üzerindeki etkisine çarpıcı bir örneği de Kıyame suresinden verebiliriz:

لَا تُحْرَكْ بِهِ لِسَانُكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاسْتَعِزَّ بِهِ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا نَبَأَهُ

“Onu zihninde bir an önce kaydetmek için, okumada acele etme! Onu zihninde toplayıp okumanı sağlama bize aittir. O halde onu okuduğumuz zaman sen onun okunuşunu takip et. Sonra onu anlatmak bize aittir.”³⁹

Kıyâme sûresinin tamamı Mekke’de nâzil olmuştur ve 40 ayetten müteşekkildir.⁴⁰ Sûrenin genel konusu kıyamet ânı ve o ân ile ilgili olarak insanları bekleyen dehşet verici sahnelerdir. Sûrede genel itibarıyla kıyamet ânı ve yaşanacak korkutucu olaylardan bahsedilirken⁴¹ 16 ila 19. ayetler arasında mevcut konudan farklı bazı hatırlatma ve uyarı niteliğinde tavsiyelerde bulunmaktadır. 20. ayetle birlikte yeniden sûrenin genel konusuna dönülerek kıyamet sahneleri anlatılmaktadır.⁴² Sûrenin içerisindeki bu geçiş müfessirler tarafından farklı anlaşılmış ve söz konusu ayet gurubu bazılarınca ara cümle niteliğinde algılanmışken; bazılarınca sûrenin bütünlüğü içerisinde değerlendirmelerde bulunmaya sebep olmuştur.

³⁵ Râzî, *Mefâtilu'l-Gayb*, 3/373; Diyanet, *Kur'an Yolu*, 1/376.

³⁶ “Eğer korkarsanız, yaya veya binmiş olarak kılın; güvene kavuştuğunuz zaman, bilmediğiniz şeyleri size öğrettiği için Allah’ı anın.” el-Bakara 2/239.

³⁷ Ebüssuûd, *İrşâd-ü akli's-selîm*, 1/281-282.

³⁸ bk. Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, 2/734; Zemahşeri, *el-Keşşaf an hakâiki'l ekvâl fi vechi't-te'vîl*, 1/283-284; Nâsirüddin Ebü Sâid (Ebü Muhammed) Abdullah b. Ömer Muhammed Beydâvî, *Envârüt-tenzil ve esrârü't-te'vîl* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003), 1/128; Kurtubî, *Câmiü li âhkâmü'l-Kur'an*, 3-4/137; İmam Abdullah b. Ahmed b. Mahmud en-Neseî, *Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vîl*, thk. Şeyh Zekeriyâ Umeyrat. (Beyrüt: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2008/1428), 1/134; Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, thk. Sami b. Muhammed Selam (Dârü't-Tayyibe, 1420/1999), 1/645.

³⁹ el-Kıyâme 75/16-19.

⁴⁰ Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, 14/210; Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 8/5470.

⁴¹ el-Kıyâme 75/1-15.

⁴² el-Kıyâme 75/20-40.

Ayet grubunu sûrenin bütünlüğü içerisinde değerlendiren müfessirlerimiz, ayetlerin tevkîfiliği görüşünden hareketle ayetler arasında ilişki kurma çabasına girerek söz konusu ayetleri bu algı ile yorumlamışlardır. Mesela Kaffâl (ö.365/976) ayetler arası irtibat düşüncesinden hareketle zikredilen ayetlerde geçen “O” zamirinin delaletini genel kabulden farklı manalandırmıştır. Kaffâl’a göre bu ayetlerde, mahşer alanında elinde amel defteri bulunan insana bir hitap vardır. “O” ile kastedilen amel defteridir ve onu kıyamet ânının dehşeti içerisinde okumaya çalışan da insandır. Dolayısıyla ayetten çıkarılacak mana, mahşer anında eline amel defteri verilen insanın aceleyle onu okumaya çalışmasından kaynaklanan tedirginlik ve telaşla alakalıdır.⁴³ Söz konusu ayetlerin Kaffâl gibi tedirginlik ve telaşa kapılmış insanlara yönelik geldiğini ifade eden başka âlimler de vardır. Ancak bu âlimler, Kaffâl’dan farklı olarak insanlarda belirecek bu kaygı ve endişe halinin mahşerde değil henüz bu dünyada cereyan etmesi ile ilgili olduğunu ifade etmektedirler. Yani Sûrenin başında kıyamet ânının dehşetini anlatan ayetleri işiten ve amellerinde kusurlu olduğunu düşünen her insan, kendiliğinden telaşa kapılacak ve bu yüzden hayır işlemede aceleci davranacaktır. Dolayısıyla, hayra koşmaktan daha önemli olan vahye kulak vermenin önemini belirtmek üzere mutarıza cümle vasıtasıyla tenbihde bulunan Kur’ân, bu ayetlerle insana vahyi iyice dinleyip, manasını kavramayı emretmiştir.⁴⁴

Söz konusu ayet grubunu müstakil bir ara cümle niteliğinde değerlendiren müfessirlerin pek çoğunun kabul ettiğine göre ise, buradaki hitap Hz. Peygamberdir. Mezkûr ayetler, Hz. Peygamberin bir beşer olarak vahyi alma ve muhafaza ederek aktarabilmeden yana duyduğu endişeye karşın Allah’ın ona bu kaygısının yersiz olduğunu hatırlatmasıdır.⁴⁵ Bu durumda ayetin verdiği mana itibarıyla ayette geçen “o” zamiri ile kastedilen Kur’ân’dır ve Kur’ân ayetlerini okumada acele etmemesi için ikaz edilen Peygambere yönelik bir hitap vardır. Görüldüğü üzere ayetin müstakil bir ara cümle niteliğinde değerlendirilmeyip bağlamından koparılmama endişesi ayette geçen belirsiz zamirlerin mercii kimdir ya da nedir sorularına verilen cevabı etkileyerek, ayetin verdiği mananın tamamen değişmesine sebep olmuştur. Ayeti bağlamı ile değerlendirenlere göre ayetin muhatabı insan ve okumaya çalıştığı nesne amel defteriyken, müstakil bir ara cümle olarak değerlendirenlere göre ise ayetin muhatabı Peygamber ve onun okumaya çalıştığı şey de vahiy yolu ile gelen ayetlerdir.

Ayetlerde karşılaştığımız zamirlerin mercii doğru tespit etmede ayetlerin müstakil birer ara cümle olarak mı yoksa bağlamı dahilinde yorumlanması ile bunun sonucunda zamirlerin mercii değişmesi ile alakalı bir diğer örnek de Hûd suresinden verilebilir:

أَمْ يَحْسُرُونَ أَفْتَرِيَهُ لَوْلَا إِنْ أَفْتَرَيْتُهُ فَعَلَيْ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تُجْرَمُونَ

“Yoksa ‘Onu uydurdu’ mu diyorlar? De ki ‘Eğer onu uydurduysam günahım bana aittir, fakat ben sizin işlemekte olduğunuz günah şeylerden uzağım.’”⁴⁶

Sûre genel konusu itibarıyla Nûh, Hûd, Salih, Lût kavimleri gibi ilahi vahye yüz çevirdiği için cezalandırılan kavimlerden bahsetmektedir. Sûrede 25. ayetten 48. ayete kadar kesintisiz bir şekilde Nûh (as) kıssası anlatılmakta iken arada 35. ayette; “Yoksa ‘Onu uydurdu’ mu diyorlar? De ki ‘Eğer onu uydurduysam günahım bana aittir, fakat ben sizin işlemekte olduğunuz günah şeylerden uzağım.’”⁴⁷ ifadelerine yer verilmiştir. Mezkûr ayeti müfessirler farklı algılamış ve bunun neticesinde ayetin muhatabının kim olduğu sorusuna da farklı yanıtlar vermişlerdir.

Ayeti, sûrenin bütünlüğüne dikkat ederek bütünün bir parçası olarak değerlendiren müfessirler ayetin manasını da bu doğrultuda vermektedirler. Nitekim bu müfessirler, söz konusu ayetin Nûh kıssasının ortasında yer almasından hareketle ibarenin de Nûh kıssasının bir parçası olduğunu düşünmektedirler.⁴⁸

⁴³ el-Kıyâme 75/16; Râzî, *Mefâtilihul Gayb*, 30/727; Süyûtî, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*, 2/977.

⁴⁴ Süyûtî, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*, 2/982-983.

⁴⁵ Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'an*, 14/228; Mâverî, *Tefsîru Mâverî*, 6/155; Râzî, *Mefâtilihul-Gayb*, 15/530; Kurtubî, *el-Câmi li âhkâmi'l-Kur'an*, 19-20/69; Beydâvî, *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*, 2/548; Neseî, *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*, 2/753; Ebüssuâd, *İrşâd-ü akli's-selîm*, 6/336; Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Safoetü't-tefâsîr* (Kahire: Dârü'l-Hadis, 3/473-474).

⁴⁶ Hûd 11/35.

⁴⁷ Hûd 11/35.

⁴⁸ Semerkandî, *Tefsîru's-Semerkandî* 2/124; Râzî, *Mefâtilihul-Gayb*, 9/201; Reşîd Rızâ, *Tefsîrü'l-Menâr* (Beyrut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2005), 12/56.

Örneğin Râzî, ayeti “inkarcılar karşısında Hz. Nûh’un ‘Eğer kendim onu uydurdumsa günahı benim üzerimedir’ diyerek risâletini kabul etmeyenlere inkârî manada bir cevaptır” şeklinde yorumlamaktadır.⁴⁹

Aynı ayeti müstakil bir ara cümle olarak algılayan müfessirlerin ekserisi ise ayetin muhatabının Hz. Muhammed olduğunu söylemektedirler.⁵⁰ Örneğin, kıssanın tam ortasında yer alan ve Hz. Muhammed’e hitaben geldiğini düşünen bu ifadeleri ara cümle niteliğinde değerlendiren İbn Kesir (ö.774/1373) söz konusu ayetin, kıssayı pekiştirmek ve gönüllere yerleştirilmek üzere getirildiğine dikkat çekmiştir.⁵¹ Ona ve onun gibi düşünen müfessirlerimize göre Hz. Peygamber Nûh kıssasını insanlara okurken müşrikler, “Bu kıssayı sen uydurdun!” diyerek sözünü kesmişler, Yüce Allah da Peygamberine ayetteki ifadelerle bu iddiayı reddetmesini emretmiştir.⁵² Kurtubî (ö.671/1273) ve Ebüssuûd Efendinin tefsirlerinden aktarılan rivayetlere göre bu ayetin muhatabının Hz. Muhammed olduğunu öne sürenlerin kaynağı Mukâtil b. Süleyman (ö.150/767); Hz. Nûh olduğunu öne sürenlerin rivayet kaynağı ise İbn Abbas’dır.⁵³

Bu durumda ayet müstakil bir ara cümle ya da bulunduğu pasajın bir parçası olarak algılanmasına göre farklı yorumlanmakta ve ayette kastedilen kişi ve nesne, ayetin algılanma şekline göre değişkenlik göstermektedir. Ara cümle olarak algılandığında ayetin muhatabı Hz. Muhammed ve ayette uydurulandan kasıt Nûh kıssası olurken, bağlamı çerçevesinde değerlendirildiğinde muhatap Hz. Nûh ve uydurulan şey ile kastedilen de onun risâleti olmaktadır.

Kur’ân’ın ara cümle üslûbunun ayetleri yorumlamada ve mana üzerindeki değişikliğine verilebilecek örneklerden biri de Meryem Sûresi 64. ayettir:

وَمَا نَنْتَهِزُكَ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا

“Biz Rabbinin emri hariç inmeyiz (ancak Rabbinin emriyle ineriz). Önümüzdekiler, arkamızdakiler ve bunların arasındakiler O’nundur. Rabbin unutkan değildir.”⁵⁴

Meryem sûresi bazı peygamberler ve Hz Meryem’le alakalı kıssalarla başlar. 2. ayetten 58. ayete kadar çeşitli kıssaların zikredilmesinin ardından 59. ayetle birlikte, bu kıssalardan ders almayan inkârcı ve iftiracı kimselerin durumları ile Allah’a inanmış mü’min kimselerin durumlarından mukâyeseli bir şekilde bahsedilir. Sûrenin devamı, bu iki gürûhun karşılaşacakları durumlarla alakalıdır. Bu iki gruptan inanmış kimselerin durumundan bahsettiği sırada 64. ayette “Biz Rabbinin emri hariç inmeyiz (ancak Rabbinin emriyle ineriz). Önümüzdekiler, arkamızdakiler ve bunların arasındakiler O’nundur. Rabbin unutkan değildir.”⁵⁵ İfadeleri yer almaktadır. Bu ayet, müfessirler tarafından iki farklı şekilde yorumlanmıştır.

Ayeti bulunduğu pasajın bir parçası olarak algılayan ve manasını da bu yönde veren müfessirler, siyak unsurundan hareketle ayeti önceki ayetle bağlantılı yorumlamışlardır. Örneğin Ebüssuûd Efendi bu ayeti zikrettiğimiz tarzda Peygamberimiz ve Cebrail (as) arasında cereyan eden bir hadisenin neticesi olarak siyak ve sibaktan bağımsız yorumlamakla beraber, ayetle alakalı ikinci bir görüşe de değinmiştir. Buna göre; söz konusu ayet bir önceki “Kullarımızdan takva sahibi kimselere vereceğimiz cennet işte budur.”⁵⁶ ayetiyle bağlantılıdır. Böylece 64. ayetteki “Biz Rabbinin emri hariç inmeyiz...” şeklinde başlayan sözleri söyleyen kişilerin, 63. ayette geçen takva sahibi cennetlik kullar olduğu ifade edilmektedir.⁵⁷ Mezkûr ayeti bulunduğu pasajın bir parçası olarak düşünen müfessirlerden Râzî de, ayetin tefsirini yaparken “bu ayetin ma kabli ile ilgisi” şeklinde ara başlık açarak ayetler arası irtibata vurgu yapmasına rağmen, ayette geçen sözün Cebrail’e ait olduğunu söyleyerek, ayeti müstakil bir ara cümle niteliğinde düşünen müfessirlerin yorumları doğrultusunda değerlendirmiştir.⁵⁸

⁴⁹ Râzî, *Mefââtihü'l-Gayb*, 9/201.

⁵⁰ Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, 7/42-43; Mâverdi, *Tefsiru Mâverdi*, 2/468; Neseî, *Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil*, 1/567.

⁵¹ İbn Kesir, *Tefsirü'l-Kur'âni'l-Azîm*, 4/318.

⁵² Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, 5/42-43; Mâverdi, *Tefsiru Mâverdi*, 2/468; Neseî, *Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil*, 1/567; Diyanet, *Kur'an Yolu*, 3/168.

⁵³ Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, 9-10/21; Ebüssuûd, *İrşâd-ü akli's-selîm*, 3/309.

⁵⁴ Meryem 19/64.

⁵⁵ Meryem 19/64.

⁵⁶ Meryem 19/63.

⁵⁷ Mâverdi, *Tefsiru Mâverdi*, 3/381; Ebüssuûd, *İrşâd-ü akli's-selîm*, 4/250.

⁵⁸ Râzî, *Mefââtihü'l-Gayb*, 11/247.

Ayeti ara cümle niteliğinde değerlendiren müfessirler ayetin öncesi ve sonrası ile irtibatlı olmadığını belirtmektedirler. Bu çerçevede ayetin nüzul sebebini de Hz. Peygamberin Cebrail (as)'a kendisini daha çok ziyarette bulunma isteği karşısında Cebrail (as)'ın verdiği bir cevap olarak izah etmektedirler.⁵⁹ Bu durumda ayet bir konunun bitip diğer bir konunun başladığı yerde araya sıkıştırılmış müstakil bir ayet olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak 64. ayetin müstakil bir ara cümle olarak değerlendirilmesi ya da değerlendirilmemesi ayetin anlaşılma şeklini etkilemekte ve ayette söylenen "sözün sahibi kimdir?" sorusuna verilecek cevabı da tamamen değiştirmektedir. Ayeti bağımsız bir ara cümle olarak değerlendiren müfessirlere göre ayette söylenen sözün sahibi Cebrail(as); ayeti bulunduğu pasajın bir parçası olarak düşünöen müfessirlere göre ise sözü söyleyen kişiler 63. ayette geçen takva sahibi cennetlik kullardır.

Bazen ayetlerin müstakil manalar taşıdığı ya da bağlamsal unsurlarıyla bütöncöl bir mananın parçası olduğu hususundaki yaklaşımlar ayet iğerisinde geğen kelimelerin manalarının tespitini etkilemektedir. Nitekim Rüm sűresi 17 ve 18. ayetlerde geğen "حَمْدٌ" ve "سُبْحَانَ" kelimeleri bu duruma uygun bir örnek teşkil etmektedir:

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

"Akşama girerken ve sabaha ererken hepiniz Allah'ı tesbih edin.⁶⁰ Göklerde de yerde de günün sonunda da öğleye erdiğinizde de hamd O'na mahsustur."⁶¹

Rüm sűresi gaybî bir haberle başlamaktadır. Sűre, daha sonra mesajlarının yönünü Kur'an'ın asıl hedeflerinden olan insana çevirmektedir. İnsanlara yapılan çeşitli uyarı ve hatırlatmaların ardından Allah (cc)'ın varlığına ve birliğine vurgu ile devam eden sure inananların durumu, inkârcıların iddialarının temelsiz oluşu ve kıyametle birlikte karşılaşacakları neticelerle nihayete ermektedir. Belirli bir insicama sahip sűre ahirete ve son saate atıf yaptıktan hemen sonra⁶² 17 ve 18 ayetlerde insana hamd ve tesbih etmesi şeklinde tavsiyelerde bulunmaktadır. Ayetlerde geğen "tesbih" ve "hamd" kelimeleri ayetin algılanma tarzına göre farklı şekillerde yorumlanmıştır.

Ayeti bir ara cümle niteliğinde algılayan müfessirler ayette zikredilen ve farz namaz vakitlerine denk gelen işaretlerden dolayı bu kelimeleri "namaz" olarak değerlendirmişlerdir.⁶³ Hatta İbnü'l-Cevzî (ö.597/1201) İbn Abbas'tan aktardığı rivayete göre "göklerde ve yerde bulunanların hamd etmesi" ile kastedilen mananın gök ve yer halkının Allah için namaz kılması olduğunu bildirmektedir.⁶⁴

Ayetleri bulunduğu sűrenin bütönlüğünden ayrı değerlendirmeyen ve bir ara cümle olarak düşünmeyen müfessirler ise ayette yer alan bu kelimeleri namaz olarak yorumlamamışlardır. Örneęin ayetler arası irtibatın mana üzerindeki etkisine önem veren müfessirlerden biri olan Seyyid Kutup (ö.1966), "hamd" ve "tesbih" kelimelerinin namaz manasında olmadığını hakiki mananın ise ayetleri bulunduğu konum dahilinde değerlendirdiğimizde ortaya çıkacağını düşöndüren yorumlarda bulunmaktadır. Ona göre, Allah bu sűrede insanın dikkatini önce ahiret ve kıyamet sahnelerine çekmekte⁶⁵ hemen ardından da ilgisini ve algısını bu dünyaya çevirmektedir. Nitekim bu durum Kur'an'ın üslubundandır. Mezkûr ayette geğen tesbih ve hamdı; akşam, sabah, akşamüstleri ve öęle vakitleri olmak üzere zaman, gökleri ve yeri zikretmekle de mekan boyutlarıyla ilişkilendiriyor. Böylece tüm mevcudatın zaman ve mekanının her an ve her yerinde işlevde olmalarına bağlı olarak, insan kalbinin de her yer ve zamanda Allah'a bağlanmakta

⁵⁹ Taberî, Câmiu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'an, 9/135; Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an, 11-12/86; Beydâvî, Envârüt-tenzil ve esrârü't-te'vil, 2/36; Neseфі, Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil, 2/46; İbn Kesir, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm, 5/248; Ebüssüüd, İrşâd-ü aklî's-selîm, 4/249; Ebü'l-Â'lâ Mevdüdü, Tefhîmu'l Kur'an, çev. Muhammed Han Kayani vd, (İstanbul:İnsan Yayınları, 1986.) 3/206; Diyanet, Kur'an Yolu, 5/509.

⁶⁰ Ayette geçen سُبْحَانَ kelimesi meallerin çoğunluğunda "tesbih etme" olarak çevrilmiş olup bunlardan bazı örnekler için bk. Ali Ünal, Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Mealî (İstanbul: Define Yayınları, 2008), 887; Ali Fikri Yavuz, Kur'an'ı Kerim ve Mealî Âlîsi (İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1983), 407; Diyanet, Kur'an Yolu, 4/299.

⁶¹ Rüm 30/17-18.

⁶² bk. Rüm 30/11-16.

⁶³ Taberî, Câmiu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'an, 11/37; Mâverdi, Tefsîru Mâverdi, 4/303; İbnü'l-Cevzî, Zâdü'l-mesir, 3/419; Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an, 13-14/11; Beydâvî, Envârüt-tenzil ve esrârü't-te'vil, 2/218; Neseфі, Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil, 2/304; Celâleddin Muhammed b. Ahmed b. Mahalli-Celâleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr Süyûtî, Tefsîrü'l-Celâleyn, (İstanbul: Muallim Neşriyat, 2019), 405; Süyûtî, ed-Dürrü'l-Mensür, 6/488.

⁶⁴ İbnü'l-Cevzî, Zâdü'l-mesir, 3/419.

⁶⁵ bk. Rüm 30/7-16.

olduğunu, evrenin çatısı, gök cisimlerinin hareketi ve sair vakitlerde meydana gelen türlü olaylarla yaratıcı ile olan bu bağı hissettirmektedir. Dolayısıyla bu kalp ve uyanıklık ile çevresinde olup biten tüm olaylar ve manzaralar ona devamlı surette Allah'a hamd ve tesbih etmesi gerektiğini hatırlatarak onu Rabbine bağlıyor.⁶⁶ Ebüssuûd Efendi de tefsirinde bu ayetin anlaşılmasında anahtar kelime olarak düşünebileceğimiz "tesbih" ve "hamd" lafızları ile kastedilenin namaz olduğu görüşünü aktarmakla birlikte daha kuvvetli olduğunu düşündüğü ikinci bir görüşe daha yer vermektedir. Ebüssuûd'un aktardığı ikinci görüşe göre, ayeti bağlamı ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir. Bu durumda ayetin manasını bu ayetten önce iki fırkanın yani salih amel işleyen mü'minlerin ve ayetleri yalan sayan kâfirlerin halleri ile bu iki fırkanın sevapları ve azapları beyan edildikten sonra, bu ayetlerle azaptan kurtulup sevaba erecek ibadet, yani Allah'ı, O'na yakışmayan her şeyden tenzih etmek ve büyük nimetlerine hamd etmesinin insanlara emredilmesi olarak anlamak gerekmektedir.⁶⁷

Örnekten anlaşıldığı üzere, ayetin bulunduğu konum itibarıyla bir bütünün parçası olarak düşünülmesi ya da bütünden bağımsız müstakil bir ara cümle olarak değerlendirilmesi ayette yer alan "tesbih" ve "hamd" kelimelerinin farklı şekillerde yorumlanmasına ve ayetin verdiği mananın da tamamen değişmesine neden olmaktadır. Ayetleri birer ara cümle niteliğinde değerlendiren müfessirler ayette yer alan "tesbih" ve "hamd" kelimelerini namaz şeklinde beyan etmekten ziyade, ayeti bağlamı dahilinde düşünen müfessirler mezkûr kelimeleri "Allah'ı hatırlama ve anma" olarak manalandırmayı tercih etmişlerdir.

Kur'ân'ın ara cümle üslûbunun mana üzerindeki etkisini anlamamıza yardımcı olabilecek bir diğer örnek de Tahrîm Sûresinden verilebilir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Ey inkar eden kimseler! Bugün özür dilemeyin, size ancak işlemiş olduğunuz şeylerin karşılığı verilmektedir."⁶⁸

Tahrîm Suresinin ana konusu Hz. Peygamberin aile hayatında eşleri ile arasında cereyan eden olaylardır. Sûrenin ilk beş ayeti Rasulullah'ın yaşadığı bir olayla irtibatlı halde bizlere aktarılarak eşlerin aile içinde birbirlerine karşı davranışlarının nasıl olması gerektiği konusunda bizi aydınlatmaktadır. Özelde Rasulullah'ın eşlerine genelde de tüm iman etmiş eşlerin arasındaki münasebetlerin nasıl olması gerektiğine dair haberler vermektedir.⁶⁹ Devamında iman ve inkâr etmiş olan kimselere bazı uyarılar yapılmakla birlikte, son üç ayetle geçmişte yaşamış farklı kadınlar üzerinden sûrenin ilk kısmını tamamlayan örnekler vasıtasıyla sure nihayete erdirilmektedir. Bu bakış açısıyla sûrenin kendi içinde bir bütünlük arz ettiğini düşünen müfessirler, yedinci ayette geçen "Ey inkâr eden kimseler! Bugün özür dilemeyin, size ancak işlemiş olduğunuz şeylerin karşılığı verilmektedir."⁷⁰ ifadesini, bu bütünlüğün bir parçası olarak yorumlarken; bazı müfessirler ise aynı ayeti müstakil bir ara cümle niteliğinde değerlendirmektedirler.

Mezkûr ayette zikredilen ifadeyi sûrenin ilk kısmında yer alan Hz. Peygamber ve eşleri arasında geçen olayla bağlantılı olarak düşünen müfessirler inkârcıların özür dileme gerekçelerinin, ilk ayetlerde dikkat çekilen olumsuz söylentiler çıkarmaları sebebiyle olduğunu dile getirmektedirler.⁷¹ 7. ayetle de inkârcılara bu yaptıklarından dolayı hiçbir şekilde özürlerinin kabul edilmeyeceği hatırlatılmaktadır.

Ayeti öncesi ve sonrasında bağımsız bir ara cümle olarak anlayan müfessirler ise bu ayette dile getirilen inkârcıların özür dileme hadisesinin ahirette karşılaşacakları sahnelerden doğan pişmanlıkla birlikte ortaya çıkacak bir durum olduğunu düşünmektedirler.⁷² Yani cümlenin algılanış biçimine göre ayette mevcut inkârcılara ait sözün söylenme gerekçesi farklı şekillerde izah edilmektedir. Buna bağlı olarak da kâfirlerin özür dileme hadisesini daha spesifik bir sebebe bağlayan ve ayeti bağlamıyla değerlendiren müfessirler, olayın henüz bu dünyada cereyan ettiğini söylerken; ayetin çok daha genel bir manaya geldiğini

⁶⁶ Seyyid Kutup, *Fizilâl-il Kur'an*, çev. Bekir Karlıgâ vd., (İstanbul: Hikmet Yayınları, ts.), 11/412-413.

⁶⁷ Ebüssuûd, *İrşâd-ü akli's-selîm*, 5/168-169.

⁶⁸ et-Tahrîm 66/7.

⁶⁹ Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, 13/205.

⁷⁰ et-Tahrîm 66/7.

⁷¹ bk. Diyanet, *Kur'an Yolu*, 5/410.

⁷² bk. Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, 13/205; Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, Neseî, *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*, 2/ 702-703; Ebüssuûd, *İrşâd-ü akli's-selîm*, 6/269; Yazır, *Hak Dîni Kur'an Dili*, 7/5123.

düşünerek pasajdan bağımsız olduğunu düşünen müfessirler ise kâfirlerin ahirette pişmanlık sonucu dileyebilecekleri bir özür olarak yorumlamışlardır. Netice itibariyle ayete verilen mana, ayetin ara cümle kabul edilmesine ya da ara cümle olarak kabul edilmeyip öncesindeki ayetlerle irtibatlı bir ayet olarak kabul edilmesine göre değişiklik göstermektedir.

Kur'an ayetlerinin yorumunda öznelliğin kendini gösterdiği pek çok husus bulunmaktadır. Bu hususlardan biri de çalışma konumuzun temel unsuru olan "ara cümle" olgusudur. Çünkü esasında ara cümle olması muhtemel ayetlerde, ayetin durumu, öncesi ve sonrasındaki ayetlerle ilişkisi ile ilgili farklı değerlendirmelerin yapılması müfessirlerin bu tür ayetlere bakış açısından kaynaklanmaktadır. Bu durumun gözlemlendiği örneklerden biri Hicr Sûresinde şu şekilde geçmektedir:

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمُنَابِتِ وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمِ

"Andolsun ki sana tekrarlanan yediyi ve Kur'an'ı Azîmi verdik."⁷³ Devamında gelen 88. ayette de:

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْنَا جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

"Sakin onlardan bazı sınıflara verdiğimiz geçimliğe gözlerini dikme. Müminlere kanadını ger."⁷⁴

buyrulmaktadır.

Hicr Sûresinde yer alan bu iki ayetin öncesi ve sonrasında Hz. Muhammed'in bir uyarıcı olarak⁷⁵ iletmesi gereken haberler geçmektedir. İnsanların kendilerine gönderilen elçileri yalanlamaları neticesinde nasıl bir felaketle karşılaşabilecekleri konusunda geçmiş kavimlerden örnekler vererek onlara uyarılarda bulunması hatırlatılmaktadır. Hz. Peygamberin uyarıcı olması hususunda yapılan hatırlatmaların arasında zikredilen 87 ve 88. ayetler müfessirlerce farklı şekillerde yorumlanmıştır. Müfessirlerden bazıları bu iki ayeti siyak sibak ilişkisini gözetmeyerek müstakil ayetler olarak değerlendirmiştir. Bazıları ise ayeti içinde bulunduğu bağlamın bir parçası olarak düşünüp anlamlandırmıştır.

Taberî'ye (ö.310/923) göre, ayetleri bulunduğu konum itibariyle siyak sibak ilişkisi içinde değerlendiren müfessirlerden bazıları, devamında gelen ayetlerden 90. ayetle⁷⁶ birlikte mezkûr ayetleri şöyle açıklamışlardır; "Ey Rasûlüm sana Seb'ul Mesânî'yi ve Kur'an'ı Azîm'i verdiğimiz gibi, senden önceki bölücülük yapan Ehl-i kitab'a da Kitap indirmiştik."⁷⁷ Ayetin diğer ayetlerle kısmen bağlantılı olduğunu düşünen Ebüssuûd Efendi ise, 87 ve 88. ayetlerden 87. ayetin, 90. ayet⁷⁸ ve 91. ayetlerle⁷⁹ irtibatlı olduğunu fakat 88. ayetin bir ara cümle niteliğinde müşriklerin müreffeh durumda olmalarından dolayı Peygambere teselli amacıyla geldiğini öne sürmüştür.⁸⁰ Ebüssuûd Efendi'yle benzer bir görüşe sahip Neseî (ö.710/1310) de 88. ayetin bir ara cümle olduğunu ifade etmekle birlikte ayetin içerisinde geçen "la temeddenne" kavlinin 91. ayeti te'kid eder mahiyette olduğunu öne sürmektedir.⁸¹ Rûhul Beyan müfessiri İsmail Hakkı Bursevî (ö.1137/1725) ise "Şüphesiz Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım" şeklinde gelen 89. ayetin nüzûl sebebinin "Andolsun ki sana tekrarlanan yediyi ve Kur'an'ı Azîm'i verdik"⁸² ayeti olduğunu ifade etmektedir.⁸³

Ayetleri birer ara cümle niteliğinde algılayıp, onların bulunduğu pasaj içerisinde hiçbir ayetle irtibatı olmadığını düşünenler ise; mezkûr ayet grubunun, Hz. Peygamberi inkâr eden müşrikler arasında müreffeh bir hayat yaşayanların bulunması, ona inananların ise büyük ölçüde yoksul ve mazlumlardan oluşmasını belirttiğini savunmuşlardır. Bu müfessirlere göre söz konusu ayetler umum mana ifade etmekte olup sadece durum tespiti yapmaktadır.⁸⁴

Mevcut ayetlerle ilgili yapılan izahlardan anlaşıldığı üzere ara cümle algısı özellikle yakından alakalıdır. Zira birbirini takip eden bir grup ayet arasından hangisinin müstakil bir cümle olduğu ya da

⁷³ el-Hicr 15/87.

⁷⁴ el-Hicr 15/88.

⁷⁵ el-Hicr 15/89.

⁷⁶ "Tıpkı o yeminleşenlere indirdiğimiz gibi..." el-Hicr 15/90.

⁷⁷ Taberî, Câmiu'l- beyân an te'vîli âyi'l-Kur'an, 8/78; İbnü'l-Cevzî, Zâdü'l-mesîr, 2/541; Neseî, Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil, 1/671.

⁷⁸ "Nitekim biz bölüp parçalayanları cezalandırdık." el-Bakara 2/90.

⁷⁹ "Onlar Kur'an'ı parçalara ayırdılar." el-Hicr 15/91.

⁸⁰ Ebüssuûd, İrşâd-ü akli's-selîm, 4/32-33.

⁸¹ Neseî, Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil, 1/671.

⁸² el-Hicr 15/89.

⁸³ İsmail Hakkı Bursevî, Rûhu'l-Beyân, çev. Abdullah Öz vd. (İstanbul: Damla Yayınevi, 2012), 4/423.

⁸⁴ İbn Kesîr, Tefsîr-ü'l-Kur'âni'l-Azîm, 4/548; Diyanet, Kur'an Yolu, 3/369-370.

hangisinin diğerleri ile irtibatlı olduğu hatta bir diğerinin nüzûl sebebi olduğu algısı, kişiye göre değişkenlik gösterebilmekte ve yorumlar da bu doğrultuda birbirinden farklı türlerde şekillenebilmektedir.

Müfessirler, kimi zaman Kur'ân'da ara cümle üslûbu ile gelen ayetleri yorumlamada, ayeti bir ara cümle olarak nitelemeseler de yorumlama tarzları buna dair ipuçları yansıtmaktadır. Diğer örneklerin çoğunda muhtemel ara cümle şeklinde gelen ayetlerin ara cümle olarak kabul edilmesi ya da edilmemesinin anlamı nasıl etkilediği üzerinde durulmakla birlikte bazı ayetlerde ise ara cümle olmayan, bir bütünün parçası olan ayetler parçacı bir yaklaşımla ara cümle olarak görülebilmektedir. Bu durum açıkça belirtilmese de yapılan yorumlar böyle bir sonuca işaret etmektedir. Açıklamasını yaptığımız durum, somut örnek çerçevesinde daha net bir şekilde anlaşılacaktır. Hakkında yapılan yorumlara örnek kabul edilebilecek ayet Vâkıa Sûresi'nin şu ayetidir:

لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ⁸⁵

"Ona tertemiz olanlardan başkası dokunamaz."⁸⁵

Vâkıa Sûresinde yer alan bu ayetin ara cümle olarak algılanması ve bulunduğu bütünlükten ayrı yeni bir konuya temas ettiği düşüncesi Kur'ân-ı Kerim'le alakalı bir durumu gündem haline getirmiştir. Söz konusu ayet günümüzü meşgul eden fikhî tartışmalardan biri olan Kur'ân'a abdestli dokunma meselesinde, en önemli karinelere biri olarak görülmüştür. Ayetin böyle fikhî bir meseleden bahsettiğini düşünen müfessirler açıkça ayeti bulunduğu bağlamdan ayrı müstakil bir ayet konumunda değerlendirdiklerini beyan etmeseler de bu konuda yaptıkları yorumlar ayete bakış açılarının bu yönde olduğunu göstermektedir. Nitekim ayetle ilgili, insanların abdestsiz olarak Kur'ân'a dokunamayacağı hükmü ondan çıkarılan fikhî bir hüküm olarak çeşitli tefsirlerde yerini almıştır.⁸⁶

Halbuki ayeti, gerek iç gerekse dış bağlamı ile birlikte değerlendiren müfessirler, böyle fikhî bir hükümle alakalı bir durumdan bahsetmemektedirler. Bu müfessirlere göre, ayetin vermek istediği mesajı doğru tespit edebilmek için bağlamsal unsurların tamamına bakmamız gerekmektedir. Öncelikle dış bağlamına dikkat ettiğimizde ayetin, içerisinde bulunduğu surenin Mekkî olduğu konusunda müfessirlerimizce ittifak söz konusudur.⁸⁷ Bu durumda o zamanlar Mekke'de bulunan Hz. Peygamber ve inananların henüz Mushaf haline dönüşmemiş olan Kur'ân'a abdestli ya da abdestsiz dokunmak gibi bir sorun gündemlerinde değildi. O dönem Hz. Peygamber'in ve inananların gündeminde inanmayanların, vahyin kaynağı ile ilgili ortaya attığı asılsız iddialar vardı. Zira kâfirler Kur'ân'ı Peygambere indirenin Allah değil şeytanlar ya da cinler olduğunu iddia ediyorlardı.⁸⁸ Bu ayet sair zamanlarda bu tarz iddialara verilen cevaplar gibidir. Bu ayetle Allah, Hz. Muhammed'e Kur'ân'ı şeytanların indiremeyeceklerini bildirmiş bilakis her tür olumsuzluktan korunmuş olan ve Levhi Mahfûzda bulunan bu Kuran'a sadece temiz olan meleklerin dokunabileceğini onların dışında kimsenin ona ulaşamayacağını bildirmiştir.⁸⁹ Yine ayeti bir ara cümle niteliğinde düşünmeyerek iç bağlamı ile birlikte göz önünde bulundurduğumuzda da ayetten mezkûr fikhî hükmün çıkarılamayacağı sonucuna ulaşıyoruz. Nitekim müfessirlerimizden bazıları da mezkûr ayeti bulunduğu konum itibarıyla iç bağlam unsurları dahilinde yorumlamayı tercih etmişler ve 79. ayeti, 77 ila 80 arası ayet grubu içerisinde yorumlamışlardır;

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Muhakkak ki o yüce bir Kur'ân'dır. Korunmuş bir Kitaptır. Ona tertemiz olanlardan başkası dokunamaz. Alemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir."⁹⁰

⁸⁵ el-Vâkıa 56/79.

⁸⁶ İlgili yorumlar için bk. Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, 13/ 252-255; Semerkandî, *Tefsîru's-Semerkandî*, 3/359; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr*, 4/227; Ebüssuûd, *İrşâd-ü akli's-selîm*, 6/195; Mahallî- Suyûtî, *Tefsîrü'l-Celâleyn*, 536; Bursevî, *Râhu'l-Beyân*, 8/461.

⁸⁷ Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, 13/205; Kurtubî, *el-Câmi' li âhkâmi'l-Kur'ân*, 17-18/194; Beydâvî, *Envârüt-tenzil ve esrârüt'te'vil*, 2/463-464; Neseî, *Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil*, 2/642.

⁸⁸ eş-Şuarâ 26/210; Tekvîr 81/22.

⁸⁹ Taberî, *Câmiu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, 12/254; Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 15/196-197.

⁹⁰ Vâkıa 56/77-80.

Sahabe ve tâbiinin çoğunun da kabul ettiği gibi, ayet grubunda geçen “*Ona temiz olanlardan başkası el süremez*” ifadesindeki “O” zamiri ile kastedilenin, Allah katında korunmuş olan Kitap, yani Levhi Mahfûz, tertemiz olanlardan maksadın da melekler olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim İbn Abbas, Mücahid (ö.103/721), İkrime (ö.105/723), Katâde (ö.117/735) ve Saïd b. Cübeyr (ö.94/713) de bu görüştedirler.⁹¹ O halde ayetin Kur'an'a dokunma meselesinden değil, Kur'an'ın kaynağından ve Peygambere ulaşma sürecinden bahsettiğini kabul etmek gerekmektedir.⁹²

Söz konusu ayeti bağlamsal unsurlarından ayrı müstakil bir ara cümle niteliğinde düşünen müfessirlerimize göre ise mana “Ona insanlardan taharet üzere olanlar dışında hiç kimse dokunamaz”⁹³ şeklindedir. Görüldüğü üzere ayetin değerlendirilme şekli yani bir ara cümle olarak düşünülmesi ya da bağlamsal unsurları çerçevesinde yorumlanması, ayetten çıkarılan hükmi manayı tamamen değiştirmektedir.

Sonuç

Kur'an'ı Kerim, yirmi üç yıllık bir zaman dilimi içerisinde belirli bir toplumun yaşantısıyla paralel inmiş ilahi mesajlar bütünüdür. Ayetler ve insanlar arasında cereyan eden bir nass-olgu diyalektiği söz konusudur. Bu yüzden ayetlerin nüzülü, dönemin şartları ile bağlantılıdır. Bu duruma bağlı olarak bazen, belirli bir konuda inen ayetler arasında ihtiyaca göre farklı bir konuya temas etme olarak değerlendirilebilecek ara cümleler görülebilmektedir. Bazı pasajlarda görülen bu üslup ile esas anlatılan konunun içerisinde o konu ile irtibatlı olup olmadığı hususunda farklı tercihlerin söz konusu olabileceği ayetler bulunabilmektedir. Bu durum, bir ayetin yorumunda onun ara cümle olarak kabul edilip edilmemesine göre farklı sonuçların görülebilmemesine imkân tanımıştır. Muhtemel ara cümleleri Kur'an ayetlerinin tevkifiliğinden hareketle, içerisinde bulunduğu bütünün parçası olarak görenler; ayetleri yorumlamada ayetler arası irtibata önem vermişlerdir. Bu çerçevede ayeti yorumlamada zaman zaman zorlama yorumlarda bulunarak ayetler arası irtibat kurabilmek adına ilâve te'villere başvurmuşlardır. Kur'an üslûbunun bir gereği olan muhtemel ara cümleleri içerisinde bulunduğu pasajdan ayrı müstakil birer cümle olarak değerlendiren müfessirler ise mezkûr ayetleri öncesi ve sonrasındaki ayetlerden bağımsız olarak anlamlandırmışlardır. Ayetin gerçekten ara cümle olduğu durumlarda onu müstakil kabul etme doğru bir yaklaşım olmaktadır. Ancak ayetin gerçekte ara cümle olmadığı durumlarda ise bu tutum müfessiri parçacı yaklaşıma sevk etmektedir. Bu bakımdan Kur'an ayetleri içerisinde, onun üslûbunun bir gereği olarak ara cümlelerin muhtemel olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu muhtemel durum müfessirlerin bakış açısına göre farklı sonuçlar doğurabilmekte, ayeti ara cümle olarak kabul edip etmemeye göre ona verilen anlam değişebilmektedir. Bu çerçevede ara cümle olup olmama bakımından Kur'an'daki bütün ayetleri aynı kategoride değerlendirmek mümkün değildir. Zira bu yaklaşım, müfessiri ara cümle olan ayetleri konum olarak yer aldığı pasajın bir parçası olarak; içinde bulunduğu pasajın bir parçası olan ayetleri ise ara cümle olarak değerlendirmeye sevk edebilmektedir. Müfessirin bu yanılığa düşmesinin ardında büyük ölçüde Kur'an ayetlerinin arasında mutlak manada bir irtibat vardır ya da aralarında herhangi bir irtibat yoktur gibi bir ön kabul ile ayetlere yaklaşması yatmaktadır. Peşin hükme veya dikkatsizliğe dayalı bu yaklaşımlar yerine Kur'an'da böyle bir olgunun söz konusu olabileceği gerçeğinden hareketle ihtimalli her bir ayet ile ilgili titiz bir çalışma yapılmalıdır. Bağlamsal unsurları gözetildiğinde yer aldığı pasajla arasında irtibat olduğuna dair somut veriler bulunan ayetleri diğer ayetlerle irtibatlı bir şekilde anlamak ve açıklamak gerekirken, bulunduğu pasajla irtibatlı olduğuna dair hiçbir veri bulunmayan ayetleri de müstakil olarak değerlendirmek çok daha doğru ve isabetli sonuçlara ulaşmayı sağlayacaktır.

⁹¹ Taberî, Câmîu'l- beyân an te'vili âyi'l-Kur'an, 14/254; İbnü'l-Cevzî, Zâdü'l-mesir, 15/227; Râzi, Mefâtihu'l-Gayb, 15/196; İbn Kesir; Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azim, 7/544; Süyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr, 8/27; Ebüssuûd, İrşâd-ü aklî's-selîm, 6/195; Mevdûdî, Tefhîmu'l Kur'an, 6/100; Diyanet, Kur'an Yolu, 5/229-230.

⁹² Saït Şimşek, *Günümüz Tefsir Problemleri* (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2014), 30-34.

⁹³ Semerkandî, Tefsîru's-Semerkandî, 3/359; Neseî, Medârikü't-tenzil ve hakâiku't-te'vil, 2/642; Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 7/4723.

Kaynakça

- Aldemir, Halil. "Mu'tariza Cümle ve Kur'an'da Yer Alış Nedenleri", *Ekev Akademi Dergisi*, 16/51 (Bahar 2012).
- Beydavi, Nâsırüddîn Ebû Sâid (Ebû Muhammed) Abdullah b. Ömer Muhammed. *Envârüt-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*. 2 Cilt. Beyrût: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003.
- Bigiyef, Musa Cârullah, *Kur'an ve Musahafklar Tarihi*, çev. Osman Aydın. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019.
- Bilgiz, Musa. *Ayetler ve Sureler Arası Münasebet (Said Havva Örneği)*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2006.
- Bursevî, İsmail Hakkı, *Râhu'l-Beyân*. çev. Abdullah Öz vd. 23 Cilt. İstanbul: Damla Yayınevi, 2012.
- Celâleddîn, Muhammed b. Ahmed b. Mahallî – Celâleddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr Süyûtî. *Tefsîrû'l-Celâleyn*. İstanbul: Muallim Neşriyat, 2019.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usûlü*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 23. Basım, 2012.
- Cündioğlu, Düccane. *Kur'an'ı Anlamanın Anlamı*. İstanbul: Kapı Yayınları, 11. Basım, 2011.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İfav Yayınları, 19. Basım, 2018.
- Demirci, Sabri. Kur'an Ayetleri ve Sureleri Arasındaki Tenâsüb (Fahrüddîn Râzî'nin Tefsîru Mefâtihi'l-Gayb Örneği). *Ekev Akademi Dergisi*, 19/62 (Bahar 2015).
- Ebussuud, Muhammed b. Muhammed b. Mustafa el-İmâdî el-Hanefî. *İrşâdü'l akli's-selîm ilâ mezâyidü'l kitâbi'l-ker'im*. 6 Cilt. Beyrût: Dârü'l Kütübî'l-İlmiyye. 1999/1419.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Kesir. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. thk. Sami b. Muhammed Selam. 8 Cilt. Dârü't-Tayyibe, 1420/1999.
- İbnü'l-Cevzî, Ebu'l Ferec Cemâlüddîn Abdurrahman b. Ali b. Muhammed. *Zâdu'l-mesîr fi ilmi't-tefsîr*. thk. Abdürrezzak el-Mehdî. Beyrût: Dârü'l-Kitâbü'l-Arabî, 1422.
- İbn Hişâm, Cemâluddîn. *Kava'idü'l-i'râb*. İstanbul: Dersaadet, ts.
- İsfahânî, Râgıb, *Müfredât el-fâzî'l-Kur'an*. thk. Safvân Adnân Dâvûdî. Dimeşk-Beyrût: Dâru'l-Kalem-Dâru'l Şâmmiye, 2014.
- İzutsu, Toshihiko. *Kur'an'da Allah-İnsan İslam Düşüncesinde İslah*, çev. Süleyman Ateş. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, ts.
- Karaman, Hayrettin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012.
- Korkmaz, Zeynep. *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992.
- Kurtubî, Ebî Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. *el-Câmi' li âhkâmi'l-Kur'an*. thk. Ahmed el-Berdûnî ve İbrahim İtfiyîş. 21 Cilt. Beyrût: Dârü'l-Kütübü'l İlmiyye, 2010.
- Kur'an-ı Kerîm Meâlî*, çev. Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 11. Basım, 2010.
- Kutup, Seyyid. *Fîzilâl-il Kur'an*, çev. Bekir Karlığa vd. 16 Cilt. İstanbul: Hikmet Yayınları, ts.
- Mâverdî, Ebî'l Hasan Ali b. Muhammed b. Habib el-Mâverdî el-Basrî. *Tefsîru Mâverdî*. thk. Seyyid İbn. Abdulmaksûd b. Abdurrahman. 6 Cilt. Beyrût: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Mevdûdî, Ebu'l-Â'lâ. *Tefhîmu'l Kur'an*, çev. Muhammed Han Kayanî vd. 7 Cilt. İstanbul: İnsan Yayınları, 1986.
- Nesefî, İmam Abdullah b. Ahmed b. Mahmud. *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*, thk. Şeyh Zekeriya Umeyrat. 2 Cilt. Beyrût: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2008/1428.
- Pak, Zekeriya. *Allah-İnsan İletişimi*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 1. Baskı, 2005.
- Pak, Zekeriya. *Tefsir Usûlü*. Ankara: Bilay Yayınları, 2020.

- Râzî, İmam Fahrüddin. *Mefâtîhu'l-Gayb*. thk. Seydi İmran. 16 Cilt. Kahire: Dârü'l-Hadis, 2012/1433.
- Rızâ, Reşîd, *Tefsîr'ül-Menâr*. 14 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2005.
- Semerkindî, Ebü'l-Leys Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrahim, *Tefsîru's-Semerkindî el-müsemmâ bahru'l-ulûm*. thk. Şeyh Ali Muhammed vd. Beyrut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1413/1993.
- Süyûtî, Celâleddin Abdirrahman. *el-İtkân fî ulûmi'l-Kur'ân*. thk. Mustafa Dîb el-Buğa. 2 Cilt. Dârü'l-Mustafa, Dimeşk 2008/1429.
- Süyûtî, Celâleddin Abdirrahman. *ed-Dürrü'l-Mensûr*. thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Sâbunî, Muhammed Ali. *Safoet et-Tefâsir*. 3 Cilt. Kahire: Dârü'l-Hadis, ts.
- Şimşek, Sait. *Günümüz Tefsir Problemleri*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2014.
- Taberî, İmam Ebî Câfer Muhammed b. Cerîr et-Taberî. *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. 15 Cilt. Beyrût: Dârü'l-Âlem, 2002/1423.
- Tiyek, Fatih. *Kur'ân'ı Anlamada Bağlamın Rolü ve Meallerdeki Bağlamsal Sorunlar*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2. Basım, 2017.
- Tiyek, Fatih. *Kur'ân'ın Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2018.
- Ünal, Ali. *Kur'ân'ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*. İstanbul: Define Yayınları, 2008.
- Yavuz, Ali Fikri. *Kur'ân'ı Kerîm ve Meâli Âlîsi*. İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1983.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dîni Kur'ân Dili Türkçe Tefsir*. 9 Cilt. İstanbul: Eser Kitabevi, ts.
- Zemahşerî, Ebî Kâsım Cârullah Mahmud b. Ömer b. Muhammed. *el-Keşşaf an hakâiki'l ekvâl fî veci't-te'vîl*. 4 Cilt. Beyrût: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003.
- Zerkeşî, İmam Bedruddin Ebî Abdullah Muhammed. *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân*. thk. Mustafa Abdulkadir Attâ. Beyrut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2018.

Paranetical Sentence Units in the Qur'an and their Effect on Tafsir

Citation/©: Tiyek, Fatih, Reyhanlıoğlu, Hilal, Paranetical Sentence Units in the Qur'an and their Effect on Tafsir, Artuklu Akademi, 2022/9 (1), 161-177.

Extended Abstract

The Quran is a divine Scripture sent by Allah to guide people. The fact that Allah addresses and the addressee of him is human distinguishes it from the other books written by humans. Because it is possible to see some stylistic features in that book that are not found in other profane books. However, it is noteworthy that in the Qur'an, the addressee is addressed in a way that he can understand. Therefore, depending on the idiosyncratic condition of the addressee, there may be some differences in the style and form of the address from time to time. As a result of this variance, the Qur'an, which conveys its messages with integrity on a certain subject to its addressee, sometimes seem to go beyond the integrity and touch on other subjects as a requirement of its style. This style, which goes out of the main subject and can be named as a paranetical sentence, is an exception within the unity of the Qur'an. Since it is an exceptional feature, there is no uniformity in its evaluation. Such verses or groups of verses can be perceived in different ways by the addressees due to their location in the text. Different ways of perception also bring about different understandings of the verses in question. In particular, the meanings attributed to such verses by the people who addressed the Qur'an at the time it was sent down and the people who addressed it as a completed text after the time it was sent down may differ from each other. Because the knowledge of the first addressee, who is the cause of the verses, and the addressee, who tries to understand them separately from their context, are different from each other. Ultimately, such verses, which do not pose a problem for the Qur'an to be understood correctly by its first addressees, can turn into an important problem for the addressee as they move away from the Qur'an's revelation conditions.

The exegetes who contribute to the understanding of the Qur'an, occasionally vary in their way of perceiving and interpreting the verses or groups of verses that are likely to be paranetical sentences. Different evaluations can be made about these paranetical sentence units, which are subject of our study and interpreted in different ways, depending on whether they are accepted as paranetical sentences or not. The commentators see the verses that are likely to be intermediate sentences either as a part of the passage they are in or as independent verses independent of the passage. There are some presuppositions underlying both views. Due to the view that the arrangement of the verses is based on revelation, the commentators, who see the possible verses as an integral part of the passage in which they are found, make their interpretations in this direction. Thus, an effort to connect the verses that can be qualified as paranetical sentences with the verses preceding and succeeding them can be clearly seen in commentary works on the Qur'an. However, this attitude causes some problematic inferences. As a matter of fact, the evaluation of such verses, which do not have any concrete indication between the passage and the verses before and after it, can prepare the ground for the emergence of incomplete or wrong interpretations. At the same time, interpreters may sometimes need additional interpretations to justify their views, as they try to establish an absolute connection in the process of perceiving and interpreting such verses. However, in this case, questions such as for which verses can be interpreted, or for which interpretations should not be made and the apparent meaning should be contented with, may come to mind. Even sometimes, the verses that are tried to be explained with ta'wils and that forced relations are tried to be established even though they are not related to each other can be concluded in a way that is contrary to the meaning meant by it.

Another way of evaluating the verses that are likely to be paranetical sentences by the commentators is to interpret the verses in question completely independent of the passage in which they are found. In the background of this interpretation, due to the fact Qur'an was revealed piece by piece in different times and places, among the verse group in which it, as a requirement of oral address, there is the idea that there are likely verse or verses talking about different subjects. However, this understanding can result in results similar to the situations caused by the first sight. In other words, based on the understanding that it is not possible to establish an absolute connection between the

It is possible that both views are insufficient in evaluating the verses that have the nature of possible paranetical sentences and cause erroneous interpretations. As a result, it does not seem possible to talk about a form of connection that will cover all the verses in the evaluation of the verses of the Qur'an. Because, just as it is wrong to associate the verses by accepting that there is always a definite relationship between all the verses, it is just as wrong to try to interpret them by accepting them as separate although there is a certain connection between the verses. What needs to be done is to interpret each possible paranetical sentence with its own dynamics. In other words, by avoiding approaches based on prejudice or carelessness regarding the aforementioned verses, a meticulous study should be

made about each possible verse, considering the fact that such a phenomenon may be in question in the Qur'an. Considering the contextual elements, it is necessary to understand and explain the verses that have concrete data about the connection between the passage and the other verses in connection with the other verses. On the other hand, it will be much more accurate to evaluate verses that have no data about their relationship to the passage in which they are located, as detached, and this will make it possible to achieve accurate results. In other words, the task of the commentators is to stay away from all pre-acceptances and judgments as much as possible in evaluating the verses that are likely to be intermediate sentences, as in all other issues that need attention in perceiving and interpreting the Qur'an. However, with this sensitivity, it will be possible to reveal more appropriate interpretations and to understand the verses in accordance with the purpose of sending the divine message.